

ROZSAH ZAVÁDĚNÍ VYBRANÝCH ZEMĚDĚLSKÝCH INOVACÍ

Frank Petrini: *Upplysningsverksamhetens effekt. I. Innovationernas spridningstakt. (Rozsah zavádění vybraných zemědělských inovací.) „Lantbrukshögskolans Meddelanden“, Serie A, Nr. 53, Uppsala, 1966 (Zprávy Vysoké školy zemědělské v Uppsale ve Švédsku, 1966)*

Cílem tohoto výzkumu bylo sledování variací rozsahu adaptace u 14 vybraných inovací. Šlo o poznatky z ekonomiky, rostlinné výroby, živočišné výroby, mechanizace a zemědělského stavitelství. Byly zkoumány pouze takové inovace, které mají přesvědčivé přednosti.

Zavádění těchto poznatků se sledovalo v provincii Uppsala ve všech zemědělských závodech od 20 do 100 ha (k listopadu 1964 to bylo 2166 farmářů). Malí držitelé půdy byli vyloučeni, protože mnoho inovací nebylo pro ně použitelných. Též byly vyloučeny velké farmy, neboť mají jiné informační zdroje než většina farmářů. Tím bylo dosaženo homogenního vzorku. Písemný dotazník se rozeslal farmářům v prosinci 1964 a sběr dotazníků trval do května 1965. V té době odpovědělo 1845 farmářů, tj. 85,2 %.

Aby bylo možno studovat vklad informací do propagace, pokusili se řešitelé měřit rozsah článků (v cm² v 6 hlavních zemědělských časopisech, věnovaných 14 inovacím po dobu jejich zavádění (1946–1964). Také činnost Uppsal-ské zemědělské společnosti byla měřena, a to počtem hodin přednášek v letech 1947–1964.

Výsledky výzkumu lze shrnout takto:

1. Jestliže vybrané inovace se srovnají s množstvím informací o inovacích v hlavních zemědělských časopisech, lze pozorovat úměrnost. Nesledovalo se však všechno, např. pěstování brambor, dusíkaté hnojivo, silážování, minerální krmiva, odvoz hnoje na hnojiště aj.

2. Vztah mezi vkladem informací do propagace (propagovanými inovacemi) a jejich použitím je velmi komplikovaný. Zjistilo se, že propagace často trvá několik let, než se dostaví výsledek. Po určitém překročení stupně reagování dostaví se okamžitý efekt. Když se dosáhlo určité, relativně vysoké úrovně použití (měřeno počtem uživatelů za každý rok), pak se dotyčné úrovně dosáhlo během období bez ohledu na rozsah propagovaných inovací.

3. Existuje velká variabilnost v rozsahu přijímání nových poznatků. Ekonomické inovace se prosazují pomaleji než inovace jiného druhu, a lze konstatovat, že novinky, které se týkají změn v řízení zemědělských podniků, rozšiřování závodů, se přijímají pomaleji než zlepšení doporučovaná v technologii a technice výroby, která pronikají dvojnásob rychleji. Zjistilo se, že takové inovace, které lze dokázat na výnosech a užitkovosti, pronikají daleko rychleji než jiné. Inovace s velkými hospodářskými důsledky, které současně nejsou příliš složité, mají velkou naději na přijetí. S menšími výsledky se řešitelé setkávali u inovací, které znamenaly jen usnadnění práce.

4. Účinek propagace závisí především na obsahu inovace, její zřetelnosti a použitelnosti. Specifické inovace působí na specifické skupiny rolníků (podle velikosti jejich závodů, zaměření na trh, vzdělání majitelů atd.). Ti, kteří neregují na inovace, často na ně nemají nebo jejich význam nechápu.

5. Lze pochybovat, že existuje mezi farmáři nějaká všeobecná ochota přijímat zemědělský pokrok. Nikdo není schopen (ať již z nepochopení, nezájmu nebo z nedostatku prostředků) přijímat veškeré inovace, které by se hodily pro jeho závod, a jen několik zkoumaných osob nepoužilo vůbec pokrokové metody. Mnozí se zaměřují jen na určité druhy inovací a ostatní zanedbávají. Lze zaznamenat též silný vliv bezprostředního okolí, např. v jednotlivých obcích (farmách) nalézáme stejný typ pronikání pokroku.

6. Když farmář upozoruje hospodářský význam inovace, snaží se nejdříve prověřit u ostatních rolníků výhodnost doporučovaných nových poznatků.

Sociologický výzkum pronikání zemědělského pokroku do praxe je vysoce aktuální, a proto považujeme práci Petriniho za velmi prospěšnou nejen po stránce obsahové, ale i metodické.

Ing. V. Tauberová